

С. К. Ревуцька

НЕЧОЛОВІЧІ СЕНТИМЕНТИ АБО НЕВДАЛА СПРОБА ПСИХОАНАЛІЗУ БЕЗ ФРОЙДА

Психологізм повісті Марка Вовчка “Три долі” неодноразово відзначався дослідниками життя і творчості письменниці. Погрібний А. вказує на глибоке *“психологічне проникнення авторки в душевний світ своїх героїв-селян”* [1, 20] цієї повісті. Ткачук М. звертає увагу на складність психіки та психології персонажів “Трьох доль” – авторка *“розкрила далеко не просту психологію представників народу”* [2, 71]. Феміністичні мотиви вчинків Катрі, помічає Агеєва В.: *“у фіналі “Трьох доль” <...> з’являється мотив <...> відмова од вигідного заміжжя, уміння і готовність жінки самій розпоряджатися власним майбутнім”* [3, 109]. Окремих проблем переживань персонажів твору торкалися й інші дослідники (Брандіс Є., Івакіна І.), проте, головна їхня увага прикута до переживань жінок цієї повісті. Емоційно-почуттєві зміни станів і настроїв Чайченка все ще залишаються в основному поза їхньою увагою. З огляду на це, вважаємо за необхідне звернутися у даній статті до проявів психіки Чайченка: з’ясувати їхні причини, умови та мотиви переживань персонажа, простежити наслідки цих переживань, вольових та мисленневих зусиль парубка.

Перші відомості про козака Чайченка з’являються лише у III розділі повісті у формі чуток про його зовнішність (і це помітно втаємничує його особу): він дуже привабливий родич нареченого: *“такий вже хороший, та такий вже гарний – і не сказати і не списати!”* [4, 205]. Вроду козака відзначає й Маруся, котра вже бачила його – *“чорнявий”* [4, 205]. Вона дає таку коротку, але влучну характеристику: *“ввічливий і не дуже говіркий”* [4, 205]. Природно, що невідомий малоемоційний красень одразу стає об’єктом зацікавлення усіх дівчат слободи П’ятигір, які збираються на весілля подруги в інше село (*“тільки й мови, що про його”* [4, 205]) й поступово, знов таки – на рівні чуток, збирають скупку інформацію про парубка: *“в його є мати стара”*; нібито *“він хоче в Любчиках оселитись”* [4, 205]; його *“Яковом зовуть”*, а на руці у нього *“такий перстень”* [4, 206].

Яків уперше з’являється на весіллі – він дійсно *“чорнявий козак у чорній свиті, у чорному шовковому поясі”* [4, 207], йому справді властива *“атраактивність”* ([5, 35]). Тож не дарма одна з подруг Катрі, одразу робить зізнання: *“надійсь, добром таки у йому закохалась!”* [4, 207]. Сам же Чайченко нібито досить нерозбірливо ставиться до дівчат: *“танцював зо всіма <...> яка на очі попаде, ту він і бере”* [4, 208]. Але, коли у колі молоді зав’язується розмова про те, чи добре одружитися з багатю, причина такої поведінки Якова стає зрозумілою: *“Добре, як взяти любу та милу!”* [4, 208]. Та жодна з дівчат йому не сподобалася, і матеріальний стан його не цікавить, з одного боку, а з іншого, маючи можливість на шлюб із заможною та милою, бо *“сам багатий”* [4, 208], козак *“всміхаючись”* уточнює: *“Багатий на дрібні сльози”* [4, 208], а, отже, причини можуть бути набагато глибшими. Такі слова спонукають не

лише “*задуматися*” над тим, чи “*правду сказав, чи се він пожартував*” [4, 208], а й над зовнішніми причинами суму й таких гірких слів парубка, хоча авторка їх поки що не подає.

На іншому весіллі ситуація повторюється: лише повага до матері змушує Чайченка залучитися до спілкування й танців: “*після того він зараз пішов у танець <...> знов як і тоді, не подивившись і в вічі жодній*” [4, 210]. Авторка знову не називає причин, умов чи мотивів настрою хлопця, хоча й підкреслює таку неприродну для молодого гарного парубка байдужість у ставленні до дівчат, його замкненість і мало емоційність (“*де вже сей заговорить*”; і вдома “*такий самий не балакливий, як і в людях*” [4, 210]) – усе це створює психологічну напругу розповіді.

Несподіваний вияв уваги Якова до Катрі [4, 211] стає ще більш незрозумілим: це вияв покори матері (обмовилася, що хотіла б таку невістку, як Катря), а може, парубок і сам зацікавився дівчиною (заговорив, спитав “*чом невесела...*” [4, 211]), провів до дому, йдучи поруч). Проте, особливої симпатії у парубка дівчина не викликала, а тому коли мати покликала Катрю у двір, він “*усе оддалік стояв, не підходив...*” [4, 215]. Лише звістка про те, що Катря збирається заміж восени (як повідомила вона сама Чайченковій матері), пробудила у хлопцеві “*дух суперництва*”: підійшовши ближче, перепитував: “*Чи правда сьому?*” [4, 215] – а після несподіваного освідчення дівчини у коханні – погоджується на побачення. Що відчував парубок, слухаючи слова кохання дівчини, авторка не описує, лише з розповіді Катрі дізнаємося, що він “*Питав, чи дуже я його люблю*” [4, 216]. Лише тоді погодився зустрічатися з нею.

Про подальший настрій і стан хлопця довідуємося зі спостережень оповідачки й констатацій Катрі: Чайченко “*Такий завсіди*” засмучений – “*усе він наче сумний*”; “*наче невеселий ходить*”; “*І говорить, і жалує сумно*” [4, 216]. З розмови дівчини з коханим стає зрозуміло, що Яків приховує причини своєї засмученості: “*На світі більше сумтку, ніж радості!*” [4, 216]. І тут авторка знову натякає на те, що замкненість і сумний стан можуть бути пов’язані з якимсь коханням, бо Чайченко вважає, що любов не здатна принести радість чоловікові: “*се такеньке бог дає тільки дівчатам та пташкам співочим...*” [4, 216].

Причини й мотиви виявів психіки Якова деякою мірою розкриваються пізніше у змісті пісні, яку він “*тихо і сумно співав*” [4, 220] на самоті: “*любив колись щиро та вірно, а йому зрада сталась несподівана, – і вже повік нещасливий він житиме*” [4, 220]. Чайченко виявився однолюбом (“*Хоч яка ласкава, яка чорнобрива, / Та не буде так, як першая, мила!*” [4, 220]). Саме гіркий досвід породжує болючі переживання Якова і, навіть його байдужість і недовіру до дівочих почуттів.

Зі спогадів про минулі стосунки парубка виводить Катря – вона випадково почула його спів. Спочатку Чайченко, побоюючись здогадок Катрі про перші його почуття, злякався і розгубився (“*Він іздригнувся; швиденько вхопивсь,*

кинув сокиру, взяв Катрю за руку, – знов пустив, і знов сокиру підняв”); потім заговорив з дівчиною зовсім збентежено (“*трохи змішався...*” [4, 221]). Лише коли Яків опанував себе, спробував змінити розмову й викликати співчуття до себе: “*лучче пожалуй мене*” [4, 221].

Почувши новину про категоричну відмову батька щодо одруження, Яків одразу здогадався, що батько має на прикметі когось іншого (“*Має другого зятя до руки?..Кого се?*”), але жодним порухом тіла чи голосу поки що не видає своїх переживань: “*пита ні весело, ні журно, наче за хліб-сіль подяку складає*” [4, 221]. Коли ж Катря підтвердила його здогад, Чайченко ніби й з полегшенням, і з досадою одночасно висловив свою думку не боротися за Катрю (“*Нічим втішатись та й нарікати ні на що; дармо ж з сухої криниці воду брать...*” [4, 221]). Яків розумів, що відповісти на почуття Катрі він не зможе (однолюб), але й надія на те, що йому вдасться створити хоча б власну родину (а може тільки обманути себе, забувши першу любов!) присутня. Спостережлива оповідачка далі помічає, що сам факт того, що батько “*Кращого знайшов!*”, образив гордовитого парубка: “*Мабуть, за досаду йому стало, що трохи мов зневажений зостався...уста стиснув і голову підняв гордо, і очі блисконули...*”, але висловлювати й показувати образи не став “*потаїв у собі*” [4, 221].

Розчарування в коханні й, насамперед у жінках, виявилось настільки сильним, що Яків ще раз перепитує Катрю (“*Ти що думаєш?*”), а після відповіді (“*Нащо моє серце краєш?*”) “*гірко*” пояснює свою зневіру у жіночих почуттях. “*Та хто вас зна, хто розбере! <...> покохаєте вранці, забудете ввечері!*” [4, 221] – сказав Чайченко, і втой же час виявив співчуття до засмученої дівчини, заспокоюючи: “*Не плач! Ще ти молода, ще твоя доля тебе дожде!*”, – для себе рішення вже прийняв – не мучити Катрі марними сподіваннями (“*мені не було того щастя одвіку, та й повік не буде!..Прощай дівчино! Бувай здорова й щаслива!*” [4, 222]). Таке відверте, але досить різке рішення, додає неабиякого напруження, і саме в цей момент у розмову вступає оповідачка Хима з пропозицією разом вирішити, як бути далі. Парубок, хоча й погодився “*слухняненько*”, та під час розмови сидів кудись “*сумно дивлячись*”; “*склавши руки*” [4, 222]. Розмова й поради Хими не переконали Чайченка, він і надалі настоював: “*ще й сподіванку покинь, та живи собі так, як без неї живеться!*” [4, 222]. Такі слова швидше звучать як відбиток його власного стану. Він особисто переконався, що надія живе, “*Поки не зрадять*” [4, 222], а тому запевнення Катрі у вірності викликало лише гірку усмішку.

Надалі ж зневірений та ображений Яків переймається лише власними переживаннями, а тому дозволяє собі навіть гратися почуттями Катрі, ідучи наперекір волі її батька, дає їй надію: “*вмисне тоді до неї горнеться, як старий батько тут буде, – як би його волю мав нехтувати*” [4, 223]. Авторка знову ніби “*випускає*” переживання козака: його почуття, думки, бажання, наміри, потреби тощо, але це цілком логічно, адже оповідачка – дівчина, подруга Катрі, а тому й увага її прикута до переживань подруги. Зберігаючи таким чином

народно-поетичний спосіб оповіді, який простежувався в “Народних оповіданнях”, з одного боку, й увиразнюючи глибокі переживання жінок (Чайчихи, Катрі, Марусі), Марко Вовчок знову досягає максимальної психологічної напруги твору – Чайченко несподівано пропадає взагалі: “А того лютого як запов слід, то й запов...” [4, 226]; “А Чайченка того нема тай нема!..” [4, 227].

Зі слів Марусі, яка бачилася з Яковом, дізнаємося, що він знову “сам у великих мислях, у скорботі... Так змарнів на виду” [4, 230]. А звістка про те, що вона прийшла на прохання Катрі, і взагалі дозволяють їй підсумувати, що “він, почувши, не обрадів...”, а, навпаки, поводитьсь байдужо (“Не каже мені свого слова, не пита мене...”) і бачити Катрю не бажає (“Нехай не приходить вона” [4, 230]). Така невмотивована зміна настрою Якова (а ще більше констатації постійного плачу й незавершених думок Чайчихи), свідчать про якусь дуже серйозну, приховану від усіх, причину глибокого смутку родини.

У дев’ятому розділі письменниця констатує, що Чайченко “давненько все тиняється десь...” [4, 233] у Хмелинцях – у селі, звідки він був родом, туди ж поїхала й мати, проте й надалі не подає причин того, чому Яків “ходить, як пробу розум загубив” [4, 234]. Читач може лише здогадуватися, що причиною “загубленості” Якова є гарна вдова, яка “веселіє, що загублене знайшла ” [4, 234] – напевно, саме ця жінка була першим коханням козака й зрадила його.

Справжні причини й мотиви хворобливо-засмученого стану парубка поступово розкриває мати, яка вважає, що її синові “пороблено!” [4, 236] вдовою Терничихою. Проста, забобонна жінка не може інакше пояснити того, що саме з тих пір, як Яків закохався – “став парубок – ні до роботи, ні до господарства, й гуляння покинув парубоцьке. Де вона, там його і очі, там і гадки його” [4, 236]. Хлопець настільки сильно покохав удову, що “Без неї, мовляв, мов неживий” ходить і навіть мав намір оженитися, але вдова “Насміялася з нього!” [4, 236]. Закоханий настільки сліпий у своїх почуттях, що поступово перетворюється на гіпобулійну, тобто нездатну опанувати свої природні потяги, людину: спочатку він пробачає їй відмову (“усе не кидав”), а потім зраду (вийшла заміж за іншого, а “його, як на воді лишила”) й біль, якого вона йому завдала (“Що він поскорбів тоді, що він поболів” [4, 236]). Лише на деякий час умовляння матері змушують його “схаменутися” [4, 237]. Нова відмова іншої дівчини та ще й слова вдови (“Бурлакуй увесь вік, Якове, та люби тільки мої очі ясні!”) з новою силою пробуджують природні інстинкти й почуття парубка – за вдовою “услід біжить, як дитина, <...> як дитина, плаче...” [4, 237]. Лише натяк Терничихи на можливість їхніх стосунків і зовсім призводить парубка до хвороби: “він і нездужав, і марнів. Люди вже стали хитати на нього головою...” [4, 237]. Зважаючи на те, що парубка виховувала мати-одиначка (про батька взагалі не згадується!), цілком логічним є той факт, що Яків мав схильність піддаватися впливу жінок – відбулася повна переакцентуація характеру парубка.

Переїзд в інше село на короткий час дещо стабілізує стан Якова: *“одужав, став наче трохи забувати, на вечорниці став ходити”* [4, 237]. Лише тепер авторка вустами матері констатує, що до зустрічі з вдовою Чайченко справді був упевненим лідером – *“між усіма парубками так і сяєв!”* [4, 237]. За нових умов і в іншому оточенні парубок, не без умовлянь матері, почав звертати увагу на інших дівчат (*“він вашу дочку вподобав”* [4, 237]), але першого кохання не забув. Про це свідчить Чайченкова різка й несподівана відмова від одруження з Катрею (*“Не хочу женитись! Не буду! <...> Не хочу!”*). І причиною тому була та сама вдова Терничиха: *“вона зараз Якову знати дала, щоб до неї їхав...”* [4, 237]. Забувши всі образи й чоловічу гордість, Яків спочатку нікого *“не слухає, він для неї і матір стару і самого себе забуває...”*, а потім, вкотре, важко переживає нову її зраду: *“прийшов та й впав на лаві...”* [4, 237]. У відчаї він знову дослухається до слів матері [4, 237] – спробувати своє щастя з Катрею, але й вона, зрозумівши, що Чайченко її ніколи не любив, не захотіла за нього заміж. Переживання Якова в такий момент, коли йому, заможному красеню, вкотре відмовляють і кохана вдова, і закохана дівчина, письменниці немає потреби описувати – все цілком логічно й зрозуміло.

Декілька розділів авторка взагалі не згадує про Чайченка, акцентуючи увагу на стражданнях Катрі. За цей час козак трохи оговтався і почав з’являтися на людях: *“Знов він до всіх привітний, знов зо всіма говорить, і знов нікого не кохає...”* [4, 252]. Усі ці констатації настроїв, станів і почуттів із повторюваним словом “знов” свідчать не лише про повторюваність і причин, і умов, і мотивів його переживань, а й про повернення депресивного стану, прояви якого були помітні в Якова ще на початку повісті.

Новий етап життєвих переживань Якова подає подібно до попередніх – без особливих емоцій, у стабільному смутному настрої, з помітним збайдужінням до себе й оточуючих взагалі: до нареченої Марусі *“привітний, як до інших, смутний, недбалий...”*; *“Іде до неї – не спішиться; прощається з нею – не забариться...”* [4, 253]. Не змінною залишається його психіка й у шлюбі: *“молоді Чайченки хоч і рядком сидітимуть, та була між ними як стіна залізна <...> вона до його заговорить, як дочка до батька, – він до неї, як зять до тещі”* [4, 254], – тобто повна духовна відчуженість. Після двох років шлюбу, до постійною засмученості однолюба, додаються несподівані вияви занепокоєння (*“нетерплячий, та неспокійний ту рідку хвилину, як посидить дома”*; *“як на жарині”*) та небажання бути вдома (*“дома й не живе, тільки навідується”*), а далі і зовсім *“дома він не говорить і смутує”* [4, 255]. Такі раптові зміни настрою (*“вибирається з господи – то очі блищать...”* [4, 255]) свідчать про появу надії в душі Якова щодо вдови.

Уже в наступному розділі письменниця вперше вустами самого Якова описує його сильні і свідомі почуття до Терничихи: *“Як тебе не побачу <...> хоч годину, то я з нудьги пропадаю, та з туги: я без тебе жити не можу! без тебе жити не хочу! Дарма вже, що ти мене занастила навіки – нехай я тільки отакеньки до тебе прийду, та гляну, та слово твоє, нехай і неласкаве,*

почую...” [4, 257]. Як і раніше Чайченко соромиться невиправданих сподівань тепер уже Марусі – на питання тещі, де і з якої причини він пропадає до півночі, Яків *“змішався і в мислях і в словах, дивиться убік”* [4, 257], не бажаючи брехати дружині, з одного боку, та обговорювати й так зрозумілі причини відсутності, з іншого.

Далі ще гірше: чоловік переймається виключно власними почуттями (*“що дитина не здужає – він не питає і не дивиться”* [4, 257]; *“зовсім дому одбився свого”* [4, 259]), нехтує думкою громади (*“під тином шинковим днює й ночує”*), починає пити й, відповідно, не стримувати власних почуттів до Терничихи-шинкарки у нетверезому стані (*“миркнув там якесь слово, чи друге до шинкарки <...> і поговор став недобрый”* [4, 259]). Невміння й небажання стримувати власні потяги й почуття (*“Чайченко не переміг свого серця, уступився – мабуть, вже у його бриніло”* [4, 261]) призвели до бійки з чоловіком, який з погрозами заборонив Якову з’являтися у шинку, а далі – до хвороби самого Чайченка (*“Чоловік нездужає”* [4, 262]).

Що думав і як переживав усе це однолюб читач може лише здогадуватися з огляду на те, що спочатку він втратив потребу в їжі й воді (*“Та вже три дні. І не їсть, і не п’є”*), а після навідування вдови й категоричної її (підкреслення наше – Р. С.) заборони приходити, у нього розвинувся стан тривожності (*“лежав неспокійно, в тривозі, на ліжку, – зітхав усе”* [4, 263]). Тривогу, передчуття чогось поганого авторка посилює послабленням пам’яті персонажа (*“спитав, хто в хаті в неї, наче забував, що я прийшла”*), виникненням слухових галюцинацій (*“я чув у двері стукало, хтось під дверима, – відчини”* *Вона одчинить – нема. Трошки згодом, знов її шле: “під ворітьми хтось стоїть”, то: “під вікном хтось добувається”*), сльозами (*“Чайченко плакав”* [4, 263]). Передчуття загострюються до ранку ще сильніше: *“А Чайченко вже кричить: – Хто прийшов до нас?”* і не безпідставно – *“Забився шинкар з жінкою”* [4, 264] – повідомила оповідачка.

Страшна звістка так вплинула на чоловіка, що він став *“білим”*, розгубленим: *“сам шапку хапає, свиту на себе вдягає”* [4, 264]. Все ще сподіваючись, що це неправда, він *“Просить <...> як дитина маленька”* дружину, щоб та сама все дізналася, а чекаючи відповіді, сильно хвилюється *“не мовлячи слова, духу не зводячи, блідий замлілий”* [4, 264].

Тривалість страждань з повторюваністю подібних надпотужних мотивів безвільної людини, і особливо смерть вдови, вкрай зруйнували і психічне, і фізичне здоров’я чоловіка: *“у голові йому завернулося наче, почне говорити, то плутанину таку, що й не розбереш. Зanedужав тяжче, гірше – тільки живий та теплий”* [4, 264], викликали гарячковий стан (*“Чайченка тоді гарячка палила; без пам’яті сливе був він”*), втрату адекватної реакції: *“одкази його нерозумні, чудні..”* [4, 264-265]. Логічним є й те, що фрустрація призвела такого гіпобулійного чоловіка не лише до хвороби (*“усе хворів, усе болів”*), уникнення людей (*“від людей наче ховався; з хати не виходив, хіба пізно, крадькома, за горілкою у чуже село”*), а й до пияцтва (*“Пити він став дуже”* [4, 266]) і

повного збайдужіння до життя: *“Яків усе хворів, усе болів. Давно вже він не робив нічого: не здолав”* [4, 274]. Очевидно, що Терничиха для козака-однолюба була сенсом його життя, а тому її смерть так сильно вплинула на нього.

З огляду на те, що оповідачем у повісті виступає молода дівчина й саме її вустами авторка переважно констатує вияви психіки Чайченка, спостерігає за змінами його станів і настроїв, зрідка робить влучні висновки щодо переживань парубка, психіка однолюба у творі не завжди вмотивована й спричинена, хоча те як і в якій мірі вияви його психіки впливають на оточуючих (зокрема, жінок: матір, Катрю, Марусю й саму оповідачку Химу) змальовано дуже майстерно.

Прийоми, застосовані письменницею для відтворення психіки Чайченка, досить одноманітні – це переважно констатації, рідше – психологічні ін- та самохарактеристики, елементи психоаналізу. Письменниця ніби накопичує констатації виявів суму парубка: варіює умови, а стан Чайченка залишає стабільно засмученим – і все це створює потужну психологічну напругу всього твору, зацікавлює читача й спонукає домислювати ймовірні глибокі причини й мотиви сумного стабільного стану.

Загалом же психіка парубка постає в повісті цілісною, рухливою й правдивою. Молодий гарний парубок, психіка якого була сформована під впливом матері, не мав особливої потреби ні в чому й був готовий до створення власної родини, при першому ж зіткненні з незвичними для нього умовами – сильно закохався – починає поступово перетворюватися на гіпобулійну людину, не здатну ні боротися за своє щастя, ні керувати своїми почуттями. Авторка дуже майстерно (небагатослівно й влучно) змальовує і самі процеси й почуття (любові, засмученості, депресії, фрустрації аж до повного збайдужіння до оточуючого світу), і перехід одного стану в інший (різноманітні форми, ознаки); помічає не лише зовнішні причини й мотиви переживань однолюба, а й дошукується глибинних – схильності хлопця піддаватися впливам оточуючих. Усе це свідчить про високий рівень майстерності Марка Вовчка як інтуїтивно-практичного психолога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Погрібний А. Злет народного генія // Марко Вовчок. Твори / вступ. ст. А. Г. Погрібного. – К. : Молодь, 1972. – С. 5–28.
2. Марко Вовчок: статті і дослідження : зб. наук. пр. – К. : Наукова думка, 1985. – 312 с.
3. Три долі. Марко Вовчок в українській, російській та французькій літературі / упор. – В. Агеєва. – К. : Факт, 2002. – 368 с.
4. Марко Вовчок. Твори в 7 т. / [редкол.: О. Є. Засенко, Н. Є. Крутікова, М. Є. Сиваченко]. – К. : Наукова думка, 1964. – Т. 1. – 465 с.
5. Психологічна енциклопедія / авт.-упор. О. Степанов. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с.

Анотація

С. К. Ревуцька “Нечоловічі сентименти або невдала спроба психоаналізу без Фрейда”.

В статті детально аналізуються емоційно-вольові зміни в чоловічій психіці одного з головних персонажів повісті Марка Вовчка “Три долі” – Якова Чайченка. Головна увага приділяється з’ясуванню причин і мотивів переживань персонажа, умовам формування психіки безвільного, не здатного стримувати власні потяги і почуття, чоловіка, простеженню наслідків вольових та мисленневих зусиль парубка. Прийоми, застосовані письменницею для відтворення психіки Чайченка, досить одноманітні – це переважно констатації, рідше – психологічні іно- та самохарактеристики, елементи психоаналізу.

Ключові слова: психіка (психологічний стан, настрої, почуття, воля, персонажа), психологічна характеристика.

Аннотация

С. К. Ревуцкая «Немужские сентименты или неудачная попытка психоанализа без Фрейда»

В статье детально анализируется эмоционально-волевые изменения в мужской психике одного из главных персонажей повести Марко Вовчок «Три судьбы» Якова Чайченка. Основное внимание уделено причинам и мотивам переживаний персонажа, условиям формирования психики безвольного, не способного сдерживать собственные влечения и чувства, мужчины, прослеживанию последствий волевых и мысленных усилий молодого человека. Приемы, использованные писательницей для изображения психики Чайченка, достаточно однообразные – это в основном констатации, реже – психологические ино- и самохарактеристики, элементы психоанализа.

Ключевые слова: психика (психологические состояния, настроения, чувства, воля персонажа), психологическая характеристика.

The summary

S.K.Revutskaia «Not man's sentimental or unsuccessful attempt psychological analysis without Freud»

In article it is in details analyzed emotionally-strong-willed changes in man's mentality of one of the main characters of story Marko Vovchok «Three destinies» Jacov Chajchenka. The basic attention is given to the reasons and motives of

experiences of the character, conditions of formation of mentality weak-willed, not capable to constrain own inclinations and feelings, men, to procaking of consequences of strong-willed and mental efforts of the young man. The receptions used by the writer for the image of mentality Chajchenko, monotonous enough are basically ascertainings, less often – psychological characteristics, and characteristics of others characters, elements psychological analysis.

Key words: mentality (psychological conditions, moods, feelings, will of the character), the psychological characteristic.

Стаття прорецензована і рекомендована до друку доктором філологічних наук, професором А. В. Козловим.